

управління закладом вищої освіти, зокрема керівник та органи студентського самоврядування наділені всіма необхідними повноваженнями для здійснення необхідних умов та заходів для зміцнення та збереження здоров'я всіх учасників освітнього процесу закладу вищої освіти в цей особливий період військового стану.

Література:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. №1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 28.11.2023).
2. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р № 2145-VIII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 28.11.2023).
3. Психологічна енциклопедія. Автор-упорядник О. М. Степанов. Київ: «Академвидав», 2006. 424 с.
4. ВООЗ: Майже половина українців через війну має проблеми із психічним здоров'ям. Життя. Українська правда: веб-сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/46-ukrajinciv-mayut-problemi-iz-psihichnim-zdorov-yam-cherez-viynu-vooz-306608/>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-106>

ВПЛИВ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я НА РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Савицький Богдан Юрійович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Науковий керівник: **Рябенко Михайло Іванович**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах глобальної невизначеності, що зумовлена економічними, політичними та соціальними викликами, заклади вищої освіти, зокрема, університети стикаються з численними труднощами, які безпосередньо впливають на ментальне здоров'я співробітників і

студентів. Ментальний стан учасників освітнього процесу відіграє ключову роль у формуванні якості дослідницької діяльності, оскільки стрес, вигорання та тривожність можуть значно знизити творчий потенціал і ефективність роботи. У цих реаліях актуальним є дослідження впливу ментального здоров'я на результати наукової діяльності в університетах в сучасних умовах невизначеності.

Одним із визначенням ментального здоров'я є не лише відсутність розладів, а й внутрішні ресурси для того, аби активно жити, реалізувати свої здібності, працювати, піклуватися про інших, пам'ятаючи й про себе [1]. Треба підкреслити, що, хоч поняття психологічного та ментального здоров'я хоч не є тотожними, вони дуже часто перетинаються. Психологічне здоров'я – це більш загальний термін. За визначенням ВООЗ, це стан психічного добробуту, що дає змогу людині впоратися зі стресорами, усвідомлювати свої здібності, добре навчатися і працювати, робити свій внесок у життя громади [2]. Тоді як ментальне здоров'я – це більш вузьке поняття. Можна зазначити, що ментальне здоров'я є частиною психологічного, оскільки моральні переконання та етичні орієнтири впливають на загальне психологічне благополуччя людини. Отже, ментальне здоров'я напряду впливає на концентрацію, пам'ять, креативність та здатність до аналізу, що є ключовими для наукової роботи.

В умовах невизначеності (економічні кризи, війни, пандемії тощо) суб'єкти наукової діяльності стикаються з підвищеним рівнем стресу, що призводить до емоційного вигорання та зниження продуктивності. Погіршення ментального здоров'я може призводити до втрати мотивації, сумнівів у своїх силах та зниження наукової активності.

Варто зазначити, що суб'єктом наукової діяльності є не тільки наукові працівники, науково-педагогічні працівники, а також можуть виступати здобувачі, які можуть бути залучені до наукових досліджень закладу вищої освіти[3]. Тобто ментальне здоров'я є не тільки критично важливим фактором успішної наукової діяльності конкретної особи, а також є важливим фактором роботи всього університету тому, що так чи інакше охоплює всіх учасників, які можуть бути залучені до відповідної діяльності. Зокрема, позитивний психологічний стан сприяє підвищенню рівня креативності, генерації нових ідей та розвитку різних підходів у дослідженнях.

Також треба зазначити, що питаннями ментального здоров'я у своїх працях досліджували такі вчені: Курова А. В., Шепельова М. В., Дзюба Т. М., Панок В. Г. та інші. Аналізуючи відповідну наукову літературу ми дійшли висновку про необхідність подальшого дослідження проблеми впливу ментального здоров'я на наукову діяльність науково-педагогічних працівників.

Нинішній етап розвитку суспільства характеризується високим рівнем непередбачуваності у фінансуванні, кадрових питаннях та дослідницькому плануванні, а також в умовах невизначеності майбутнього зі зв'язку з воєнним станом в Україні. Це створює додатковий психологічний тиск, що призводить до зростання рівня стресу та вигорання. Тому наявність підтримки ментального здоров'я, зокрема в університетах, сприяє підвищенню креативності, зниженню рівня помилок та сприяє більш ефективній колаборації в наукових командах. Натомість, порушення в психологічному стані можуть негативно впливати на здатність до інновацій та критичного мислення.

Зокрема, А. В. Курова пропонує трифакторну модель збереження ментального здоров'я, яка включає: Емоційно-вольові особливості, параметри самоактуалізації (підтримка та опора), Типи міжособистісних стосунків (доброзичливість та підпорядкованість) [4, с. 5]. Дослідниця у своїх працях зазначає, що ці риси сприяють формуванню адаптивності особистості. Зокрема вважаємо за необхідне зазначити, що суб'єкти наукової діяльності з високим рівнем саморегуляції та стійкості краще справляються з невизначеністю, підтримуючи стабільну продуктивність у науковій роботі.

Так, Т. М. Дзюба відокремлює, що професійне здоров'я особистості в ситуації невизначеності розглядається як здатність суб'єкта професійної діяльності зберігати й розвивати себе в умовах об'єктивної професійної реальності [5, с. 20]. Це підкреслює важливість ментального здоров'я для підтримки та розвитку професійної діяльності, включаючи наукову діяльність в університеті.

Також в своєму дослідженні Т. М. Дзюба підкреслює, що в умовах війни люди зіткнулися з різними проявами дестабілізуючої організації професійної діяльності, зокрема високим рівнем прояву хронічної втоми, яка посилюється досить високими показниками фізичного виснаження на фоні тривалого стресу та надмірного навантаження впродовж робочого тижня [5, с. 20]. Тривалий стрес та надмірне навантаження можуть негативно впливати на ментальне здоров'я та, відповідно, на результати наукової діяльності.

Дослідник також пропонує одне з рішень використання ресурсного підходу в практиці організації професійного середовища. Задля здатності керівників розподіляти ресурси працівника та сприяти оптимальній адаптації до умов невизначеної ситуації у професійній діяльності [5, с. 20]. Ці аспекти підкреслюють важливість підтримки ментального здоров'я для забезпечення ефективної наукової діяльності в умовах невизначеності.

Наукова діяльність в університеті в умовах невизначеності є багатофакторною системою, де ментальне здоров'я виступає одним із

ключових чинників успіху. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу сприяє підвищенню їх творчого потенціалу, зниженню ризику вигорання та створенню стійкого освітнього середовища. Що в свою сприяє посприятливо позначиться на веденні наукової діяльності.

Як зазначає Панок В. Г. стійкість системи освіти – це насамперед результат самовідданої роботи учасників освітнього процесу, працівників психологічної служби та інших. Питання захисту та підтримки ментального здоров'я суб'єктів освітньої діяльності сьогодні є одним із першочергових завдань усіх освітян [6, с. 7]. Варто зазначити, що Панок називає однією із головних проблем невизначеності та ментально-психологічної нестабільності війну Росії проти України, яка розпочалася з 2014 р. і з 2022 р. набула повномасштабності [6, с. 11]. Невизначеність може підсилювати дисбаланс між робочими та особистими обов'язками, що призводить до зниження загального рівня задоволеності життям та погіршення ментального здоров'я.

Дослідження свідчать, що хронічний стрес негативно впливає на когнітивні функції, знижує здатність до аналізу та прийняття рішень, що критично для наукової роботи. Високий рівень стресу також може спричиняти емоційне виснаження, що позначається на продуктивності та креативності. Наявність підтримки ментального здоров'я сприяє підвищенню креативності, зниженню рівня помилок та сприяє більш ефективній колаборації в наукових командах. Натомість, порушення в психологічному стані можуть негативно впливати на здатність до інновацій та критичного мислення.

Позитивне психологічне середовище сприяє зростанню внутрішньої мотивації, що безпосередньо корелює з науковою активністю та готовністю брати на себе виклики. Рівень задоволеності роботою та підтримка з боку колег і керівництва відіграють вирішальну роль у підтримці високих результатів науково-дослідницької діяльності.

Треба зазначити, що важливу роль також відіграє комунікація між керівництвом та іншим учасниками освітнього процесу. Забезпечення відкритої комунікації між ними, формування сприятливої атмосфери та регулярне обговорення робочих навантажень можуть допомогти знизити рівень психологічного напруження. Важливим є також забезпечення фізичного простору, який стимулює творчість та сприяє відпочинку. Університети як центри наукових досліджень повинні враховувати вплив психологічного благополуччя на продуктивність наукової діяльності.

Література:

1. Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції: веб-сайт. URL: <https://centraljust.gov.ua/news/info/mentalne-zdorovya-ponyattya-ta-oznaki#:~:text>
2. Міністерство охорони здоров'я України: веб-сайт. URL: <https://moz.gov.ua/uk/psihichnij-dobrobut-i-psihichne-zdorov%E2%80%9999ja-chi-totozhni-ci-ponjattja-i-jak-voni-vzaemopov%CA%BCjazani>
3. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення 13.03.2025)
4. Курова А. В. Психологічне здоров'я молоді в умовах невизначеності та технології його збереження: дис. на здобуття наук. ступення докт. психол. наук. 19.00.05. Київ, 2023. 5 с.
5. Дзюба Т. М. Професійне здоров'я особистості в умовах невизначеності та суспільних викликів. Наукові записки. Серія «Психологія». 2024. Вип. 3(5) 20 с.
6. Панок В. Г. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді. Київ, 2024. 7 с., 11 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-107>

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ ТА СПОСОБИ ЇЇ КОРЕКЦІЇ

Сивинюк Кристина Сергіївна

магістрантка кафедри психології,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Девіантна поведінка підлітків – актуальна проблема сучасності, що потребує уваги та вирішення. У світі зі змінними соціальними нормами та інформаційним перевантаженням підлітки стикаються з труднощами. Розмиття моральних орієнтирів, міжпоколінні конфлікти створюють сприятливий ґрунт для її розвитку.

Вона включає широкий спектр відхилень від соціальних норм, від легких форм неконформізму до серйозних правопорушень, таких як агресія, вживання психоактивних речовин або правопорушення. Основними причинами девіантної поведінки є поєднання біологічних, психологічних та соціальних факторів, які формують особистість